

VRT JULIANA
že 90 let leži
v Trenti na
pobočju Kukle.

JULIANA PRAZNUJE!

// besedilo in foto: Špela Pungaršek

Letošnje leto je za alpski botanični vrt Juliana v Trenti nekaj posebnega. Vrt namreč praznuje častitljivo obletnico - 90 let.

COZJEK je
majhen škrat,
ki živi v Juliani.
ilustracija:
Samo Jenčič

Juliana leži v Trenti (med 49. in 50. ovinkom vršiške ceste) na pobočju Kukle v bližini zaselka Pri cerkvi. Približna nadmorska višina vrta je 800 m, nekaj deset metrov pod vrutom teče reka Soča, v bližini pa je tudi slap z zanimivim imenom Skok za bajto. Kljub temu, da vrt spada med alpske botanične vrtove, pa v Juliani ne uspevajo samo alpske vrste, pač pa tudi rastline kraških travnikov in predalpskega območja, skupaj okoli 600 vrst. Prav zaradi te mešanice alpskih in kraških vrst je Juliana nekaj posebnega. Zaradi nizke nadmorske višine

vrta, sončne lege in toplega zraka, ki prihaja po dolini Soče navzgor, v vrtu najbolje uspevajo kraške in predalpske vrste, predvsem alpske pa je treba pogosto nadomeščati z osebki iz narave. Alpske rastline v vrtu cvetijo že maja in junija, torej mesec ali dva prej kot v gorah, kjer so dalj časa pokrite s snežno odejo.

KOCHOV SVIŠČ (*Gentiana acaulis*) uspeva le na zakisanih tleh in je pri nas veliko redkejši kot Clusijev svišč (*G. clusii*).

LEPI ČEVELJC (*Cypripedium calceolus*) je kukavičevka, ki ima v Evropi največji cvet. Tako kot vse kukavičevke pri nas je zavarovan.

PISANA ROŽNA PALETA

V Juliani vsak mesec cveti kaj drugega, zato ni pravega odgovora na vprašanje, kdaj vrt obiska-

DIŠEČI VOLČIN (*Daphne cneorum*) je zavarovan in uvrščen na Rdeči seznam.

ti. Maja že na poti do vrta zaznamo prijetni vonj dišečega volčina (*Daphne cneorum*), ki vrt obarva rožnato, modro pa se bohotijo svišči (*Gentiana clusii*, *G. acaulis* in *G. angustifolia*). Konec maja v Juliani cveti imenitna kukavičevka lepi čveljč (*Cypripedium calceolus*) in privablja poglede obiskovalcev. V vrtu lepo uspeva šopasti repušnik (*Physoplexis comosa*), rastlina skalnih razpok, ki ima v naših gorah le nekaj nahajališč v Julijskih Alpah in eno v Karavankah. Julija cvetijo številne "kraševke", med njimi pa kraljuje alpska lepota - alpska možina (*Eryngium alpinum*). Njena kraška sorodnica, ametistasta možina (*E. amethystinum*), se vijoličasto obarva mesec kasneje. Ko planinci avgusta pridejo z gora in obišejo naš vrt, so pogosto razočarani, saj pričakujejo, da bodo videli cveteti vrste, ki cvetijo 1500 m višje, a le-te so v vrtu odcvetele že pred meseci. V vrtu jih pričakajo glavinci (*Centaurea alpina*, *C. scabiosa*, *C. dicrantha*), bodoglavci (*Echinops ritro* subsp. *ruthenicus*, *E. exaltatus*), kobulnice (npr. *Grafia golaka*) in druge rastline, ki privabljajo tudi pestro paleto žuželk. Avgusta pri vhodu v vrt zacveti tudi navadna obročnica (*Adenophora liliifolia*), zelo redka zvončičevka, ki ima v Sloveniji potrjena le nahajališča na Kočevskem in v Zasavju. Septembra so v vrtu poleg cvetočih šetrajev (npr. *Satureja subspicata* subsp. *liburnica*) in blede obloglavke (*Cephalaria leucantha*) zanimivi tudi plodovi rastlin, npr. mešički navadne potonike (*Paeonia officinalis*) in razpadni plodovi krvomočnic (*Geranium* sp.), ki zaprti spominjajo na štorčljivi kljun. Skratka, v Juliani lahko ob vsakem obisku najdemo kaj zanimivega.

PRIVATNI VRT TRŽAŠKEGA POSESTNIKA

Še kratek skok v zgodovino. Juliano je leta 1926 ustanovil tržaški posestnik Albert Bois de Chesne (1871–1953), ki je bil po rodu Francoz, sicer pa švicarski državljani. Kljub veliki ljubezni do botanike je moral po očetu prevzeti podjetje, ki se je ukvarjalo s trgovino z lesom. Tako se je lahko šele pri 54 letih posvetil svojim željam. Vrnil se je v Trst in začel iskati zemljo, kjer bi lahko postavil vrt. Izbral je zemljišče na Tožbarjevem posestvu v Trenti na pobočju Kukle,

NAVADNA POTONIKA (*Paeonia officinalis*) je ena izmed kraških vrst v Juliani. Pri nas uspeva na kraških planotah (Slavniku, Vremščici, Nanosu) ... in je zavarovana.

v bližini cerkve sv. Marije. Pobočje so očistili, vanj do bližnjega slapu napeljali vodo in ga ogradili. Tako so bila jeseni leta 1926 začetna dela v Juliani opravljena. Naslednje leto so vanjo začeli nositi rastline. Prinesli so jih iz slovenskih Alp (predvsem Julijskih), Furlanskega hribovja, kraških košenic in iz predalpskega sveta, nasadili pa so tudi nekaj tujk iz drugih predelov Evrope in okolice (Atlas, Kavkaz). Z nasveti o nahajališčih rastlin so ustanovitelju pomagali številni botaniki (Alfonz Paulin, Rajko Justin, Carlo Marchesetti) pa tudi prijatelj Julius Kugy. Za vrtnarja je Bois de Chesne zaposlil Antona Tožbarja (najstarejšega vnuka Antona Tožbarja starejšega, ki je znan po tem, da mu je medved odtrgal spodnjo čeljust), za pomočnico pa Ančko Kavš. Bois de Chesne je vrt poimenoval po svoji ženi Julii. Po začetnih uspešnih letih je prišla druga svetovna vojna in vrt je bil dalj časa prepuščen sam sebi. Po vojni Albertu Bois de Chesnu ni bil več dostopen, zato sta zanj po svojih močeh skrbela vrtnarja. V obdobju po vojni se je za Juliano zelo zavzela dr. Angela Piskernik in že leta 1949 je za vrt začel skrbeti Prirodoslovni muzej Slovenije, od leta 1962 pa muzej vrt tudi neprekinjeno upravlja. Leta 1951 so Juliano z odločbo v Uradnem listu zavarovali. Nekaj let je bil strokovni vodja vrta prof. dr. Tone Wraber, ki je ostal z njim povezan vse do smrti. Skoraj 40 let (1975–2013) je bila strokovna vodja vrta dr. Nada Praprotnik, ki je v tem času izdala tudi številne publikacije. Od leta 2014 sem strokovna vodja Juliane avtorica prispevka. Za rastline v vrtu danes vestno skrbita Marija Završnik, hči Antona Tožbarja, in njen sin Klemen Završnik, ki na spletni strani objavlja tudi novičke o tem, kaj cvetijo v vrtu.

Ob 90-letnici smo pripravili pester program vodenj v vrtu in cikel predavanj v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. Ob jubileju smo izdali otroški vodnik *Škrat Cojzek raziskuje Juliano*, ki je na voljo v treh jezikih (tudi v angleščini in nemščini) in ga je mogoče kupiti v naši spletni trgovini.

Juliana je odprta od 1. maja do 30. septembra, vsak dan od 8.30 do 18.30. Vabljeni, da jo obiščete prihodnje leto! Več o dogajanjih v vrtu si lahko preberete na spletni strani <http://www.pms-lj.si/juliana>.

ALPSKA MOŽINA (*Eryngium alpinum*) v Sloveniji uspeva le na Črni prsti in Poreznu. Redka je v celotnih Alpah in zato zavarovana kot vrsta Nature 2000.

NAVADNA OBROČNICA (*Adenophora liliifolia*) je redka tudi v evropskem merilu, zato je zavarovana kot vrsta Nature 2000.

MOČVIRNA SAMOPERKA (*Parnassia palustris*) zacveti avgusta. Poimenovala je bila po grški gori Parnas, bivališču muz.

